

YOSHLARDA GIYOHVANDLIKNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA OQIBATLARI

Ko'chimova Anora

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti pedagogika talim

Yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlarda giyohvandlikning kelib chiqish sabablari hamda uning salbiy oqibatlari yoritilgan. Giyohvandlikning ijtimoiy, psixologik, oilaviy va shaxsiy omillari tahlil qilingan. Shuningdek, uning inson salomatligiga, psixologik holatiga va jamiyat hayotiga ko'rsatadigan zararli ta'siri ko'rsatib berilgan. Maqolada giyohvandlikning oldini olishda oila, maktab va jamiyatning o'rni ham ta'kidlangan.

Kalit so'zlar. Giyohvandlik, yoshlar, ijtimoiy muammo, psixologik omillar, oilaviy tarbiya, salbiy oqibatlar, profilaktika, jamiyat, sog'liq, deviant xulq.

Abstract. This article discusses the causes of drug addiction in young people and its negative consequences. The social, psychological, family and personal factors of drug addiction are analyzed. It also shows its harmful effects on human health, psychological state and social life. The article also emphasizes the role of family, school and society in preventing drug addiction.

Keywords. Drug addiction, youth, social problem, psychological factors, family upbringing, negative consequences, prevention, society, health, deviant behavior.

Аннотация. В данной статье рассматриваются причины наркотической зависимости у молодежи и ее негативные последствия. Анализируются социальные, психологические, семейные и личностные факторы наркотической зависимости. Также показано ее пагубное воздействие на здоровье человека, психологическое состояние и социальную жизнь. В статье также подчеркивается роль семьи, школы и общества в профилактике наркотической зависимости.

Ключевые слова. Наркотическая зависимость, молодежь, социальная проблема, психологические факторы, семейное воспитание, негативные последствия, профилактика, общество, здоровье, девиантное поведение.

Kirish

Bugungi kunda giyohvandlik butun dunyo miqyosida dolzarb ijtimoiy muammolardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, yoshlar orasida ushbu illatning tarqalishi jamiyat kelajagi uchun jiddiy xavf tug'dirmoqda. Chunki yoshlar har bir davlatning asosiy kuchi va taraqqiyot omili hisoblanadi.

Giyohvandlik insonning jismoniy va ruhiy salomatligiga katta zarar yetkazib, uning shaxsiy hayotini izdan chiqaradi. Bundan tashqari, u oilaviy munosabatlarning buzilishi, jinoyatchilikning ortishi va ijtimoiy muammolarning kuchayishiga olib keladi. Shu sababli

giyohvandlikning kelib chiqish sabablari va oqibatlarini o'rganish, uni oldini olish choralarini ishlab chiqish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir.

Mazkur maqolada yoshlarda giyohvandlikning asosiy sabab va oqibatlari tahlil qilinadi hamda uning oldini olish bo'yicha muhim jihatlar yoritiladi.

Asosiy qism

Yoshlarda giyohvandlikning kelib chiqishi bugungi kunda dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Bu holat bir nechta ijtimoiy, oilaviy, psixologik va shaxsiy omillar bilan bog'liq. Avvalo, ijtimoiy muhit yoshlar xulq-atvoriga katta ta'sir ko'rsatadi. Noto'g'ri do'stlar ta'siri, nazoratsiz muhit, bo'sh vaqtni to'g'ri tashkil eta olmaslik va ba'zi hollarda ishsizlik yoki o'qishga qiziqishning pasayishi giyohvandlikka olib keluvchi asosiy sabablar hisoblanadi.

Shuningdek, oilaviy muhit ham muhim rol o'ynaydi. Oilada e'tibor yetishmasligi, ota-onalar o'rtasidagi nizolar, farzand tarbiyasiga befarqlik yoshlarning noto'g'ri yo'lga kirib ketishiga sabab bo'lishi mumkin. Ba'zi yoshlar esa psixologik muammolar, stress, ruhiy tushkunlik yoki o'zini isbotlash istagi sababli giyohvand moddalarga qiziqib qoladi. Bundan tashqari, iroda sustligi va mustaqil qaror qabul qila olmaslik ham muhim omillardan biridir.

Giyohvandlikning oqibatlari juda og'ir bo'lib, u inson hayotining barcha jabhalariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, u sog'liq uchun juda zararli bo'lib, asab tizimining buzilishi, yurak va jigar kasalliklari, immunitetning pasayishi hamda erta o'limga olib kelishi mumkin. Ruhiy jihatdan esa depressiya, agressivlik, xotiraning susayishi va fikrlash qobiliyatining pasayishi kuzatiladi. Ijtimoiy jihatdan esa oilaviy muammolar, jamiyatdan ajralib qolish, jinoyatchilikka moyillik va ishsizlik kabi muammolar yuzaga keladi. Shuningdek, giyohvandlik qonun oldida javobgarlikka tortilish, jarima yoki ozodlikdan mahrum etilish kabi huquqiy oqibatlarga ham olib keladi.

Shu sababli giyohvandlikning oldini olishda oila, maktab va jamiyat hamkorligi juda muhimdir. Yoshlar o'rtasida tushuntirish ishlari olib borish, ularni sport va foydali mashg'ulotlarga jalb qilish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish bu muammoning oldini olishda samarali usullardan hisoblanadi.

Giyohvandlikning oldini olishda ta'lim muassasalarining o'rni ham juda katta ahamiyatga ega. Maktab va kollej o'qituvchilari yoshlar bilan doimiy ishlash orqali ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishga yordam beradi. Tarbiyaviy soatlar, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, davra suhbatlari va treninglar orqali o'quvchilarga giyohvandlikning zararli oqibatlari haqida tushuntirish ishlari olib boriladi.

Bundan tashqari, oilada sog'lom muhitni shakllantirish ham muhimdir. Ota-onalar farzandlari bilan doimiy muloqotda bo'lishi, ularning do'stlari va qiziqishlarini nazorat qilishi kerak. Farzandga e'tibor va mehr berish, uning muammolarini tinglash va to'g'ri yo'l ko'rsatish giyohvandlikka qarshi eng samarali himoya vositalaridan biridir.

Jamiyat miqyosida esa sport, madaniyat va yoshlar tashkilotlari faoliyatini rivojlantirish zarur. Yoshlarni turli ijobiy faoliyatlarga jalb qilish ularning zararli odatlardan uzoqlashishiga yordam beradi. Shuningdek, huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan nazorat va profilaktik ishlarning kuchaytirilishi ham muhim hisoblanadi.

Giyohvandlik murakkab ijtimoiy muammo bo'lib, uni bartaraf etish uchun barcha ijtimoiy institutlar hamkorlikda ishlashi lozim. Yoshlarni sog'lom, bilimli va barkamol inson qilib tarbiyalash jamiyat kelajagi uchun eng muhim vazifalardan biridir.

Shuningdek, giyohvandlikka qarshi kurashishda ommaviy axborot vositalarining ham o'zni katta hisoblanadi. Televideniye, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar ongiga sog'lom turmush tarzi, sportga qiziqish va zararli odatlardan uzoq bo'lish g'oyalari singdirilishi kerak. Bu orqali yoshlar ongida giyohvandlikka nisbatan salbiy munosabat shakllanadi.

Bugungi kunda davlat tomonidan ham giyohvandlikning oldini olish va unga qarshi kurashish bo'yicha turli dasturlar amalga oshirilmoqda. Maxsus markazlar, profilaktik tadbirlar va reabilitatsiya xizmatlari orqali giyohvandlikka chalingan shaxslarni davolash va ularni jamiyatga qaytarish ishlari olib borilmoqda.

Eng muhim jihat shundaki, har bir yosh o'z kelajagi uchun mas'uliyatni his qilishi kerak. To'g'ri maqsad qo'yish, bilim olish, sport bilan shug'ullanish va foydali kasblarni egallash orqali ular giyohvandlik kabi xavfli illatlardan uzoq bo'lishi mumkin.

Umuman olganda, giyohvandlikka qarshi kurash faqat bir tomonning emas, balki butun jamiyatning umumiy vazifasidir. Oila, maktab, davlat va jamiyat birgalikda harakat qilgan taqdirdagina bu muammoni kamaytirish va sog'lom kelajakni ta'minlash mumkin bo'ladi.

Giyohvandlikka olib keluvchi omillardan yana biri bu yoshlarning noto'g'ri axborot ta'siriga tushib qolishidir. Internet va ijtimoiy tarmoqlarda ba'zan giyohvand moddalarga nisbatan noto'g'ri tasavvur uyg'otadigan ma'lumotlar uchrab turadi. Bu esa yoshlarning qiziqishini oshirib, ularni xavfli tajribaga undashi mumkin.

Shuningdek, ayrim yoshlar orasida "qiziqish" yoki "bir marta sinab ko'rish" kabi noto'g'ri qarashlar ham giyohvandlikning boshlanishiga sabab bo'ladi. Afsuski, bu bir martalik tajriba ko'pincha kuchli qaramlikka aylanib ketadi va inson hayotini butunlay o'zgartirib yuboradi.

Iqtisodiy muammolar ham giyohvandlikka ta'sir etuvchi omillardan biridir. Kam ta'minlangan oilalar, ishsizlik yoki moddiy qiyinchiliklar ba'zi yoshlarni ruhiy tushkunlikka olib kelishi mumkin. Bunday holatda ular noto'g'ri yo'llarga kirib ketish xavfi ortadi.

Bundan tashqari, ijtimoiy muhitda nazoratning sustligi, huquqiy savodxonlikning yetishmasligi ham muammoning kuchayishiga sabab bo'ladi. Yoshlar o'z harakatlarining oqibatlarini to'liq anglab yetmasligi natijasida xavfli odatlarga berilib ketishlari mumkin.

Shu sababli profilaktika ishlari erta yoshdan boshlanishi kerak. Maktabgacha ta'lim muassasalaridan boshlab bolalarda sog'lom turmush tarzi, to'g'ri odatlar va axloqiy qadriyatlar shakllantirilishi lozim. Bu esa kelajakda giyohvandlikka qarshi kuchli immunitet yaratadi.

Giyohvandlikka qarshi kurashda psixologik yordam xizmatlari ham muhim ahamiyatga ega. Chunki ko'plab yoshlar muammolarini ichida saqlab qoladi va bu holat ularni noto'g'ri yo'lga boshlashi mumkin. Psixologlar bilan ishlash orqali ular o'z muammolarini ochiq aytishga, stressni to'g'ri yengishga va to'g'ri qaror qabul qilishga o'rganadilar.

Shuningdek, yoshlar orasida sog‘lom raqobat va ijobiy motivatsiyani shakllantirish ham muhimdir. Ta‘lim, sport va ijodiy sohalarda erishilgan yutuqlar yoshlarni o‘ziga ishonchli qiladi va ularni zararli odatlardan uzoqlashtiradi. Mukofotlash tizimi, tanlovlar va musobaqalar ham yoshlarni ijobiy faoliyatga jalb etadi.

Giyohvandlikning yana bir xavfli jihati shundaki, u nafaqat shaxsning o‘ziga, balki uning oilasi va yaqinlariga ham katta ruhiy va moddiy zarar yetkazadi. Oilada ishonchsizlik, ruhiy bosim va ajralish holatlari yuzaga kelishi mumkin. Bu esa jamiyatning barqarorligiga ham salbiy ta‘sir qiladi.

Shu bois, giyohvandlikning oldini olishda erta profilaktika, doimiy nazorat va tarbiyaviy ishlar uzluksiz olib borilishi zarur. Har bir yosh o‘z hayotini qadrlashi, sog‘lom turmush tarzini tanlashi va kelajagi uchun mas‘uliyatli bo‘lishi lozim.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yoshlarda giyohvandlikning kelib chiqishi turli ijtimoiy, oilaviy, psixologik va shaxsiy omillar bilan bog‘liq bo‘lib, uning oqibatlari juda og‘ir hisoblanadi. Giyohvandlik inson salomatligini izdan chiqaradi, ruhiy holatini buzadi, oilaviy muammolarni keltirib chiqaradi hamda jamiyatda jinoyatchilik va ijtimoiy beqarorlikning ortishiga sabab bo‘ladi.

Shu sababli ushbu muammoning oldini olishda oila, ta‘lim muassasalari, mahalla va davlat organlari hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Yoshlarni sog‘lom turmush tarziga yo‘naltirish, ularni foydali mashg‘ulotlarga jalb qilish, tarbiyaviy ishlarni kuchaytirish orqali giyohvandlikning oldini olish mumkin.

Demak, giyohvandlikka qarshi kurash har bir insonning burchi bo‘lib, sog‘lom va barkamol avlodni tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
2. Musurmonova O. Pedagogika asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
3. Mavlonova R., To‘raeva O. Pedagogika. Toshkent: O‘qituvchi, 2012.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurash to‘g‘risida”gi qonuni.
5. Psixologiya va ijtimoiy pedagogikaga oid o‘quv qo‘llanmalar.
6. Zamonaviy internet manbalari va ilmiy maqolalar (profilaktika va sog‘lom turmush tarzi bo‘yicha).